

теля музики до художньо-інтерпретаційної творчості в різних видах музично-виконавської діяльності.

6. Висновки

Внутрішнім системоутворювальним фактором музично-виконавської компетентності визначено художньо-інтерпретаційні вміння, що мають складну інтегративну структуру й відповідно до визначених структурних компонентів музично-виконавської компетентності виявляються в різновидах музично-виконавської діяльності. Сформованість художньо-інтерпретаційних умінь визначає рівень музично-виконавської компетентності майбутніх фахівців.

Комплексно-інтеграційна технологія навчання спрямовується на розвиток самостійності художнього мислення, здатності до самостійного розв'язання творчих завдань на підґрунті набутого музично-виконавського досвіду, самовираження в різних видах музично-виконавської творчості й передбачає використання широкого спектру активних та інтерактивних методів навчання, традиційних та новітніх технологій, котрі використовуються в процесі викладання фахових дисциплін.

Література

1. Масол, Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика [Текст] / Л. М. Масол. – К., 2006. – 432 с.
2. Андреев, А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа [Текст] / А. Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19–27.
3. Бібік, Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики) [Текст]: монографія / Н. М. Бібік,

Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: "К.І.С.", 2004. – 112 с.

4. Пометун, О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти [Текст] / О. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65–69.

5. Стратан-Артишкова, Т. Б. Творчо-виконавська підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва: теорія і практика [Текст]: монографія / Т. Б. Стратан-Артишкова. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – 440 с.

6. Басин, Е. А. Психология художественного творчества. Личностный подход [Текст] / Е. А. Басин. – М.: Знание, 1985. – 64 с.

7. Гуренко, Е. Исполнительское искусство: Методологические проблемы [Текст] / Е. Гуренко. – Новосибирск: НГК, 1985. – 86 с.

References

1. Masol, L. M. (2006). Total artistic education: Theory and Practice. Kyiv, 432.
2. Andreev, A. L. (2005). Competentnostnaya paradigm in education: Experience philosophical and methodological analysis. Pedagogy, 4, 19–27.
3. Bibik, N. M., Vashchenko, L. S., Lokshina, O. I. et al; Ovcharuk, A. V. (Ed.) (2004). Competence approach in modern education: international experience and Ukrainian prospects (Library of Educational Policy). Kyiv: "KIS", 112.
4. Pometun, A. (2005). Competence approach – a key landmark of modern education. Mother School, 1, 65–69.
5. Stratan-Artyshkova, T. B. (2014). Creative and performing training of future teachers of music: Theory and Practice. Kirovohrad: KSPU V. Vynnychenko, 440.
6. Bacyn, E. A. (1985). Psychology artistic Creativity. Lychnostnie approach. Moscow: Knowledge, 64.
7. Hurenko, E. (1985). Yspolnytelskoe art: methodological problems. Novosibirsk. NGK, 86.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Стратан-Артишковою Т. Б.
Дата надходження рукопису 21.09.2015*

Горбенко Олена Борисівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедра музично-теоретичних та інструментальних дисциплін, Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка, вул. Шевченка, 1, м. Кіровоград, Україна, 25000
E-mail: welena22@bk.ru

УДК 377.36:373.2.011.3-051(477.85)«187/191»
DOI: 10.15587/2313-8416.2015.51996

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ ЖІНОЧІЙ УЧИТЕЛЬСЬКІЙ СЕМІНАРІЇ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)

©Я. А. Квасецька

У статті висвітлені питання зародження та розвитку професійної підготовки фахівців з дошкільного виховання на Буковині в період її приналежності до Австро-Угорської імперії. Проаналізовано передумови заснування і особливості функціонування Чернівецької державної жіночої учительської семінарії, організації професійної підготовки вихователів дошкільних закладів у рамках загальної підготовки учителів і у формі заочних фребелівських курсів

Ключові слова: семінарія, курси, практика, екстерни, підготовка, вихователі, садок, заклад

The article focuses on issues of formation and development of pre-school teachers' professional training in Bukovina in the time when it was a part of Austrian-Hungarian Empire. The article analyzes prerequisites for formation and peculiarities of functioning of Chernivtsi State Women's Teachers Seminary, organizing pre-school teachers' professional training within general teachers' training and by means of part-time Froebel courses

Keywords: *seminary, course, practice, externs, education, pre-school teachers, kindergarten, institution*

1. Вступ

В умовах пошуку ефективних шляхів розвитку національної освіти набуває актуальності вивчення досвіду професійної підготовки дошкільних фахівців, зокрема у Західній Україні кінця XIX – початку XX ст., де дошкільна педагогічна освіта розвивалася під впливом західноєвропейської культурно-освітньої традиції. Тому дослідження процесів зародження і розвитку фахової підготовки дошкільників у Галичині, на Буковині і Закарпатті, виокремлення раціональних педагогічних ідей і ретроспективний аналіз форм і методів навчання є неодмінною умовою удосконалення підготовки дошкільних кадрів, які закладають основи виховання освіченого, морального, національно свідомого підростаючого покоління.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Проблеми професійної підготовки вихователів дошкільних закладів наприкінці XIX – на початку XX ст. і ролі у цьому процесі учительських семінарій були предметом вивчення у контексті аналізу розвитку української школи і педагогічної думки цього періоду таких науковців, як Д. Герцюк), А. Ігнат, З. Нагачевська [1], Д. Пенішкевич [2] та ін. Окремі аспекти дошкільної освіти досліджували З. Нагачевська, Н. Лисенко, М. Олійник [3], Я. Квасецька [4], Г. Реґо, С. Івах. Науковий розгляд предмету нашого дослідження здійснювали австрійські автори - Х. Бальтрушат (С. Valtruschat) [5], М. Кельнер (М. Kellner) [6], польські – В. Бобровська-Новак (W. Bobrowska-Nowak), А. Самсель (А. Samsel), румунські (М. Григоровіца (М. Grigoroviță) [7]), К. Унгурану (С. Ungureanu) [8] та ін. Проте окремого комплексного дослідження проблеми впливу Чернівецької державної жіночої учительської семінарії на становлення професійної підготовки вихователів дошкільних закладів на Буковині до цих пір не здійснено.

3. Мета і завдання статті

Виходячи з актуальності проблеми, визначено мету публікації – розкрити особливості професійної підготовки вихователів дошкільних закладів у Чернівецькій жіночій учительській семінарії в австрійський період.

Для досягнення мети дослідження необхідно розв'язати такі дослідницькі завдання: здійснити аналіз наукової та методичної літератури, архівних джерел з проблеми дослідження; проаналізувати законодавчі та нормативні документи; висвітлити організаційні форми професійної дошкільної підготовки у Чернівецькій державній жіночій учительській семінарії, з'ясувати її вплив на розвиток суспільного дошкільного виховання на Буковині.

4. Вплив Чернівецької державної жіночої семінарії на становлення професійної підготовки майбутніх вихователів

Зародження і розвиток дошкільної освіти, професійної підготовки вихователів дошкільних закладів на Буковині відбувалося під впливом різних суспільно-політичних, культурно-освітніх процесів. Особливе значення мало прийняття нового загально австрійського шкільного закону (14.05.1869 р.). Закон проголосив обов'язкову і безплатну освіту, визначив чітку структуру системи освіти Австро-Угорщини і взаємозв'язок навчальних закладів, впорядкував підготовку педагогічних кадрів [3]. Як зазначав відомий буковинський педагог І. Карбулицький, цей закон «одним махом кинув австрійське народне шкільництво на цілком інший шлях, став і для нашого краю предметом перелому» [9].

Закон передбачав створення нових педагогічних закладів – чоловічих і жіночих семінарій, що мали замінити колишні учительські препаранди (§ 67). Учительські семінарії повинні були ліквідувати гострий дефіцит учителів, що гостро проявлявся у зв'язку із зменшенням максимальної кількості учнів у класах, подовженням терміну обов'язкової освіти і загальною розбудовою шкільної освіти. А жіночі семінарії мали стати також ключовими осередками і у підготовці нових педагогів - вихователів дошкільних закладів.

Чернівецьку чоловічу державну семінарію було засновано в 1870 році (директор Деметр Ісопеску). Спочатку вона розміщувалася на базі 4 класної народної школи по вулиці Шкільній. 14 жовтня 1872 р. по вул. Ландгаусштрассе (нині вул. А. Шептицького) відкрито жіночу учительську семінарію у тамтешній жіночій народній школі. Мовою викладання стала німецька, а українська і румунська вивчалися як предмети. Термін навчання спочатку становив три роки, але з 1875 року був подовжений до чотирьох років [9].

Обидві учительські семінарії вважалися самостійними, але мали спільну дирекцію. Така організаційна форма застосовувалася і в деяких інших, здебільшого невеликих австрійських містах – Інсбрук, Лінц, Лайбах (Любляна) – і була покликана оптимізувати як витрати на утримання учительських семінарій, так і використання педагогічного персоналу.

Згідно із звітом крайового шкільного інспектора Йосифа Марика, 1876 року у Чернівецькій жіночій учительській семінарії директор Деметр Ісопеску викладав педагогіку на 4-му курсі; Іван Глібовицький – українську мову і математику на 4 курсі; Лев Галицький – педагогіку на 2 курсі, історію і географію на 3 і 4 курсах, німецьку мову – 1 курсі, українська мову – 2 і 3 курсах; Ілля Луця – німецьку мову на 3 і 4 курсах, румунську мову – 1 і 3 курсах;

Йосиф Вотта – природознавство, гімнастику, а також математику для 3 курсу; Антон Кайндль – малювання і каліграфію. До складу педагогічного колективу входили також Михайло Клімечик, Віктор Преліч, Конрад Кравс, Лагола, Стоян. Усі вищевказані педагоги викладали і в чоловічій учительській семінарії [10].

Складовою частиною держаних жіночих учительських семінарій стали заклади для проходження практики ученицями – зразкові дівочі народні школи, так звані «школи вправ», і зразкові дитячі садки.

Зразкові дошкільні заклади при семінаріях призначалися практичним майданчиком для учениць семінарії, які разом із здобуттям кваліфікації вчителя народної школи отримували право працювати вихователями, а також для учениць однорічних курсів вихователів (фребелівські курси) при учительських семінаріях та екстернів.

Офіційна модель дошкільного виховання і підготовки дошкільних кадрів в австрійській частині Австро-Угорщини, зафіксована в розпорядженні Міністерства віросповідань і освіти від 22 червня 1872 року, включала 3 типи дошкільних інституцій – дитячі садки, дитячі охоронні заклади (захоронки) і дитячі ясла, а також 3 форми фахової підготовки дошкільних педагогів на базі учительських семінарій:

1) під час стаціонарного навчання в державних семінаріях, де кандидати на посаду вчителя мали можливість опанувати теоретичними знаннями з дошкільної педагогіки і практичними навичками роботи в дитячому садку. Відповідно до розпорядження від 11 травня 1872 року передбачалося сполучати атестат зрілості учителя народної школи з кваліфікаційним посвідченням вихователя. У 1881 році вступило в силу міністерське розпорядження «Про врегулювання справи підготовки вихователів і про сприяння вихованню у дитячому садку». Згідно з ним слухачі 3–4 курсів жіночих учительських семінарій були зобов'язані відвідувати заняття в дитячому садку і проводити практичні заняття з дітьми [6].

2) на спеціальних (фребелівських) однорічних курсах, що за погодженням з Міністерством віровизнань і освіти організовувалися в окремих, визначених міністерством державних жіночих семінаріях;

3) через приватне навчання і мінімум тримісячну практику у зразковому дитячому садку, після якої необхідно було скласти теоретично-практичні іспити в державній жіночій семінарії (екстернатна форма фребелівських курсів) [5].

При жіночих учительських семінаріях сусідньої з Буковиною Галичини – Львівській, Перемишльській і Краківській, були запроваджені усі 3 форми підготовки вихователів. Натомість в Чернівецькій державній жіночій семінарії практикували лише дві – на стаціонарній учительській семінарії одночасно із здобуттям учительського фаху і через екстернатну форму навчання майбутніх вихователів з обов'язковою 3-місячною практикою в зразковому дитячому садку.

Аналіз історичних джерел дозволяє стверджувати, що відсутність однорічних фребелівських курсів в Чернівецькій семінарії, що організовувалися при певних семінаріях за дозволом австрійського

Міністерства віросповідань і освіти, було пов'язано насамперед з особливостями розвитку суспільного дошкільного виховання. Перший дошкільний заклад Галичини був заснований у Львові 1840 року, 1871 року у краї діяло 10 таких інституцій, а 1890 року – близько 60 [4].

На Буковині цей процес розгортався значно повільніше. Перший дошкільний заклад на землях над Прутом відкрився при державній жіночій учительській семінарії 1875 року. Ця подія викликала у Чернівцях жваве зацікавлення батьків і громадськості. У 1876–1877 н.р. у садку вже виховувалося 74 дитини (34 – хлопчики, 40 – дівчаток), а наступного року – 76 дітей. Однак семінарський садок не одразу спричинився до поширення дошкільних закладів на Буковині. Ані крайова шкільна рада, ані відповідні повітові органи не вважала своїм пріоритетом заснування і утримання державним коштом нових інституцій і переклали це на плечі громадськості. Але цей рух лише зароджувався [3].

Піонерами у створенні недержавних (приватних) дошкільних закладів стали у Чернівцях і загалом на Буковині сестри Меланія і Анна Вест. Меланія Вест (замужня Ромсторфер), як і її сестра Анна, здобули професію вчителів і вирішили поспробувати свої сили у справі виховання найменших дітей. 30 грудня 1893 року Меланія Вест-Ромсторфер звернулася до Крайової шкільної ради Буковини із клопотанням про надання дозволу на відкриття у Чернівцях приватного дитячого садка. У своїй заяві вона повідомляла, що садок має відкритися 1 травня 1894 р. по вул. Петровича, 6 і діятиме на підставі розпорядження Міністерства віровизнань і освіти від 22 червня 1872 р. В садок приймали дітей віком від 3–4 років, а вихователькою працювала сестра Меланії – Анна Вест [10].

У 1896 році дошкільний заклад відкрився при монастирській школі римо-католицького чернечого згромадження «Родина Марії» (м. Чернівці, вул. Семигородська, 53) Керівником дитячого садка стала Аурелія Мілінкевич, а її помічницею – професійна вихователька Камілла Кудла [10]. Згодом до створення мережі дошкільних закладів на Буковині долучилися як окремі особи, так і світські жіночі організації і заактуалізували питання підготовки дошкільних кадрів.

Протягом 25 років від заснування Чернівецької жіночої семінарії підготовка вихователів здійснювалася лише в рамках підготовки вчителів народних шкіл. Вже на 2 курсі учениці вивчали дошкільну педагогіку, що ґрунтувалася на теорії і практиці дошкільного виховання Фрідріха Фребеля. Потреби дошкільного закладу враховувалися також при вивченні таких предметів, як релігія, мова, вільноручні роботи, співи, гімнастика.

Важливою складовою професійної підготовки учениць семінарії була обов'язкова практика в зразковому дитячому садку, що проводилася на 3 і 4 курсах семінарії [11]. Вона починалася з «госпітацій» – відвідування занять з метою знайомства з формами і методами роботи з дітьми. Під час госпітацій учні знайомилися з вихователями і дітьми, спостерігали за заняттями і допомагали під час прогулянок, влашту-

вання різноманітних ігор. Потім починалася підготовка до самостійного проведення занять із молодшими дітьми, а згодом старшими. А завершальним етапом були відкриті заняття з подальшим їх обговоренням зразковими вихователями та викладачами методики. При цьому оцінювалася також якість планів-конспектів занять, надавалися необхідні методичні вказівки та поради.

Значна увага приділялася опануванню навичок щоденного та перспективного планування роботи, звітності дошкільних закладів.

Підготовка вихователів через екстернатну форму навчання в Чернівецькій жіночій учительській семінарії розпочалася наприкінці 90-х років XIX ст., коли на Буковині почала розширюватися мережа закладів суспільного дитячого виховання. Процедура екстернатної форми здобуття кваліфікації була порівняно складною. Досить сказати, що необхідно було спочатку отримати дозвіл на проходження тримісячної практики в зразковому дитячому садку при учительській семінарії, який на клопотання дирекції семінарії надавала Крайова шкільна рада. А по завершенню практики екстерни складали іспити з предметів, передбачених для слухачів однорічних фребелівських курсів [4].

Як вдалося встановити в Державному архіві Чернівецької області, перші кваліфікаційні свідоцтва вихователя дошкільного закладу (нім. – «Befähigungs-Zeugnis als Kindergärtnerin») для екстернів в Чернівецькій державній семінарії були видані 1897 року. У них вписані імена Ельвіри Ротенбург – уродженки м. Серет (Буковина), випускниці 5-класної жіночої школи, і Люсії Тумліч, уродженки м. Сміхов (Богемія), яка вчилася на підготовчих жіночих курсах в Чернівцях [12].

У кваліфікаційному свідоцтві зазначалося, що учениця під час тримісячної практики в дитячому

садку цісарсько-королівської учительської жіночої семінарії в Чернівцях успішно склала іспити і отримала оцінки з таких предметів: релігія, наука про виховання і теорія дитячого садка, практичні заняття в дитячому садку, мова, вільноручні роботи, співи і гімнастики. Рівень знань (поступ) визначався за такою шкалою: визначний, похвальний, добрий, задовільний і незадовільний. При отриманні незадовільних оцінок кандидаткам пропонувалося перескласти іспит або ж здійснити перепідготовку.

Чернівецька жіноча учительська семінарія була німецькомовною, однак практиканти мали право обирати мову, з якої складали іспити і кваліфікувалися для роботи відповідно в німецькомовному, україномовному чи румуномовному дитячому закладі. Згадані Ельвіра Ротенбург і Люсія Тумліч отримали право працювати в дитячих дошкільних закладів з німецькою мовою виховання. Першими вихователями для україномовних дошкільних закладів у 1900–1902 рр. стали Марія Плага зі Сторожинця і Євгенія Зотта з Чернівців, для румуномовних закладів – Веронія Манолій і Марія Стефанюк з Серету [12].

У 1906 році кваліфікаційні свідоцтва отримали 9 з 13 практикантів у дитячому садку при Чернівецькій учительській семінарії. Найчастіше учениці обирали одну з трьох крайових мов, але досить часто дві у такому поєднанні: німецька і українська, німецька і румунська. 1906 року Ольга Воронюк з села Василів Заставнівського повіту, Марфеліна Дончул з повітового центру Кіцмань, Марія Магас з Чернівців кваліфікувалися на вихователів дошкільного закладу з німецькою і українською мовами виховання, Елеонора Кордус з передмістя Монастириська та Елізабета Глушко з передмістя Клокучка у Чернівцях – з німецькою і румунською мовами. Це, без сумніву, збільшувало можливості молодих фахівців для наступного працевлаштування.

Таблиця 1

Список екстернів фребелівських курсів Чернівецької державної жіночої семінарії, 1905/06 н. р.

№ п/п	Прізвище та ім'я	Місце народження	Віросповідання	Мовна кваліфікація
Отримали кваліфікаційні свідоцтва				
1	Воронюк Ольга	Василів (Буковина)	правосл.	укр. і нім.
2	Букулей Марія	Костіна (Буковина)	правосл.	рум.
3	Кордуш Еліонора	Монастириська (Чернівці)	правосл.	рум. і нім.
4	Дончул Марфеліна	Кіцмань (Буковина)	правосл.	укр. і нім.
5	Глушко Елізабета	Клокучка (Чернівці)	правосл.	рум. і нім.
6	Магас Марія	Чернівці	гр.-кат.	укр. і рум.
7	Омелько Павліна	Чернівці	гр.-кат.	укр.
8	Стехлік Амалія	Львів	рим.-кат.	нім.
9	Требіч Ф.	Мала Голова (Буковина)	їуд.	нім.
Не здобули кваліфікаційні свідоцтва				
10	Сулятицька Елізабета	Чернівці	гр.-кат.	укр.
11	Врабіуца К.	Сатулмарє (Буковина)	прав.	рум. і нім.
12	Аувен Ф.	Топорів (Галичина)	їуд.	нім.

Джерело: [12].

Екстернатна форма підготовки вихователів дошкільця на Буковині цілком забезпечували необхідними кадрами потребу фребелівських дитячих садків і захоронок Буковини. У 1906–1913 рр. кваліфікаційні свідоцтва щороку отримували від 6 до 10 осіб.

На кваліфікаційних свідоцтвах вихователів залишилися підписи педагогів Чернівецької семінарії, які підтверджували той чи інший рівень знань майбутніх дошкільних фахівців. Легко розпізнаються підписи багаторічного директора семінарії Деметра Ісopesку і його наступника з 1901 року Михайла

Кушнірюка, викладачів Антона Кузелі (музика і співи), Франца Грліча (гімнастика), Луїза Тарабановича (жіночі ручні роботи), Осипа Маковея (українська мова), а також Олександра Опольського, Василя Цопи та ін. На свідоцтвах прочитується, зокрема, підпис Гелени Нікітович – вихователя зразкового дитячого садка при жіночій учительській семінарії.

Гелена Нікітович (до заміжжя – Сливінська) працювала вихователем зразкового дитячого садка при учительській семінарії з 1875 року [8, 10]. Завдяки їй на Буковині поширювалися ідеї громадського дошкільного виховання, утверджувалися фребелівські методи дошкільної педагогіки і авторитет професії вихователя. Гелена Нікітович керувала в дошкільному закладі жіночої учительської семінарії не тільки усім навчально-виховним процесом, але й практичними заняттями для учениць 3 і 4 курсів семінарії, а також 3-місячною практикою для бажаючих здобути професію вихователя екстерном. Її підпис зберігся на кваліфікаційних свідоцтвах вихователів 1897–1908 рр. [12].

Після Гелени Нікітович вихователем зразкового дитячого садка при семінарії стала Сільвія Пашкан – уродженка Чернівців, випускниця учительської семінарії. З 1908 року вона працювала тимчасовим вчителем у вищій православній шестикласній школі Чернівців, а 1910 року перейшла до учительської семінарії, де отримала посаду позаштатного вихователя, а згодом – позаштатного учителя практики в дитячому садку. Через рік роботи в дитячому садку учительської семінарії вона стала штатним вихователем зразкового дошкільного закладу, про що свідчить, зокрема, звіт про діяльність дитячого садка семінарії за 1911 рік., у якому Сільвія Пашкан іменується царсько-королівською вихователкою [10].

При призначенні на цю посаду враховувалася не тільки педагогічна освіта, отримана в учительській семінарії, але й знання 3-х крайових мов – німецької, української і румунської, а також французької. Знання німецької мови підтверджувалося свідоцтвом на право навчати в народних школах з німецькою мовою викладання, а знання української і румунської – додатковими кваліфікаційними документами після складання відповідних іспитів. Важливим аргументом на користь Сільвії Пашкан стало також свідоцтво про проходження додаткової педагогічної практики в зразковому дошкільному закладі державної жіночої учительської семінарії у м. Грац (земля Штирія).

Очевидно, дирекція Чернівецької державної жіночої семінарії враховувала, що, попри різнопланову освіту, у Сільвії Пашкан був недостатнім досвід практичної вихователської діяльності. Тому було вирішено підібрати для Сільвії Пашкан досвідчену помічницю. Нею стала Камілла Кудла – уродженка м. Бистриця (Трансільванія), яка близько 25 років працювала в Чернівцях вихователем. Спочатку у дошкільному закладі, організованому 1896 року римокатолицьким монастирем «Родина Марії», а згодом – у заснованому особисто приватному дитячому садку (вул. Семигородська, 3) [3].

У 1912 р. Камілла Кудла обійняла посаду позаштатного вихователя зразкового дитячого садка

Чернівецької жіночої учительської семінарії. Нова посада стала значними кар'єрним ростом. Це проявилось, насамперед, у високій заробітній платі, що становила 1200 корон. Крім того, з огляду на значний досвід Камілли Кудли, Міністерство віросповідань і освіти Австрії встановило їй річну доплату у розмірі 150 корон. Таким чином позаштатний вихователь зразкового дитячого садка учительської семінарії отримував на рік 1350 корон [10]. Це було на Буковині співвідносно з рівнем зарплати учителя народної школи із значним педагогічним стажем [9] і недосяжною мрією для вихователів приватних дошкільних закладів, заснованих окремими фізичними особами і громадськими організаціями. У таких закладах вихователі отримували в 2-3 рази менше.

Показовим у цьому плані є діяльність дитячого дошкільного закладу (захоронки) товариства «Православних русинок», що 1908 року був організований у Чернівцях по вул. Франца, 31. Персонал новозаснованої захоронки складався з вихователки – випускниці курсів при учительській семінарії, і служниці, яка варила їсти і допомагала доглядати дітей. На перших порах вони отримували по 20 корон місячної платні, тобто по 240 корон на рік. У 1912 році їхня заробітна плата зросла приблизно вдвічі – до 500 корон на рік, але і надалі значно відставала від рівня матеріальної винагороди в державному дитячому садку при жіночій учительській семінарії [13].

Авторитету державній жіночій учительській семінарії у Чернівцях, як і зразковому дитячому садочку, додавали належні умови для навчально-виховного процесу. 1888 року у Чернівцях було споруджене сучасне просторе приміщення по вул. Стефанії, у якому нині розміщується Педагогічний коледж Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (вул. Горького, 23). Тут розмістилися всі структурні підрозділи чоловічої і жіночої учительських семінарій, що сприймалися як справжній навчальний комплекс. Педагог і письменник Осип Маковей, який більше 10 років працював в учительській семінарії учителем української мови та літератури, писав: «...Се справді не одна школа, а ціла педагогічна фабрика з різними школами під одним дахом, одним зарядом [управлінням. – Я. К.]. У великім, досить вигіднім будинку посеред садів були до осені 1909 р., з одного боку, хлопчача школа вправ, два приготівляючі курси і чотири роки мужеського семінара, а з другого боку – дівоча школа вправ і приготівляючі курси та жіночий семінар... а є ще тут і фребелівська школа, де виховується щороку по 40 дітей, а практикує все з кільканадцять кандидаток» [14].

Наприкінці XIX – на початку XX ст. екстернатна форма професійної підготовки майбутніх вихователів здобула поширення в різних коронних землях австрійської частини Австро-Угорщини. У 1899/1900 н. р. нею скористалися 152 особи, а 1905/06 н. р. – 272 особи, що свідчило про активне утвердження як самої професії вихователя, так і екстернатної форми професійної підготовки дошкільних фахівців.

За офіційними даними, у 1907/08 н. р. на Буковині діяло 12 дошкільних закладів, напередодні Першої світової війни їх кількість перевищила цифру 20,

але їхній ріст відбувався значно меншими темпами, ніж підготовка вихователів [4]. І це без врахування того фактора, що випускники державної жіночої учительської семінарії в Чернівцях могли працювати і народними учителями, і вихователями.

Можливо, саме з огляду на цю обставину товариство «Українська школа» у Чернівцях при організації приватної жіночої учительської семінарії (1909) не ставило собі за мету сполучати підготовку народних учителів і вихователів за прикладом державних жіночих семінарій Галичини і Буковини. Організація фребелівських курсів і екстернатної форми підготовки вихователів продовжувала залишатися в компетенції державних жіночих учительських семінарій.

5. Апробація результатів дослідження

Відповідно до отриманих результатів дослідження розроблені рекомендації для педагогічних закладів з підготовки дошкільних фахівців з метою використання узагальненого історико-педагогічного досвіду в начально-виховному процесі. Вони актуалізують національно-регіональний компонент професійної підготовки вихователів дошкільних закладів, що виходить за межі локальності і набуває загальнодержавного значення.

6. Висновки

У результаті історико-педагогічного аналізу встановлено, що підготовка дошкільних кадрів на Буковині розпочалася із заснування Чернівецької державної учительської семінарії у 1872 році і здійснювалася у рамках загальної підготовки учителів народних шкіл і у формі заочних фребелівських курсів (екстернатна підготовка вихователів з обов'язковою тримісячною практикою на базі зразкового дитячого садка при учительській семінарії). Виявлено особливості професійної підготовки майбутніх вихователів, що проявилися у використанні здобутків класичної психолого-педагогічної науки, тісному зв'язку теорії та практики, впливі буковинського полікультурного середовища. Подальше дослідження цих питань дозволить чіткіше узагальнити основні форми і методи навчання для ефективного використання накопиченого досвіду у сучасному навчальному процесі.

Література

1. Нагачевська, З. І. Практика підготовки вихователів для українських дошкільних закладів Галичини та використання її позитивних елементів у сучасних мовах [Текст]: зб. матеріалів / З. І. Нагачевська. – Удосконалення професійної підготовки спеціалістів дошкільного профілю. – К., 1996. – С. 136–141.
2. Пенішкевич, Д. І. Розвиток українського шкільництва на Буковині (XVII – поч. XX ст.) [Текст]: монографія / Д. І. Пенішкевич. – Чернівці: Рута, 2002. – 520 с.
3. Олійник, М. Історія дошкілля Буковини [Текст]: навч.-метод. посіб. / М. Олійник, Я. Квасецька. – Чернівці: Зелена Буковина, 2012. – 76 с.
4. Квасецька, Я. А. Екстернатна форма професійної підготовки вихователів дошкільних закладів на західноук-

раїнських землях у складі Австро-Угорщини (остання третина XIX – початок XX ст.) [Текст]: наук.-практ. конф. / Я. А. Квасецька. – Педагогіка в системі гуманітарного знання. – Херсон: Гельветика, 2015. – С. 28–31.

5. Baltruschat, C. Zur Geschichte der Ausbildung von Kindergärtnerinnen in Österreich [Text] / C. Baltruschat. – Wien, 1986. – 79 p.

6. Kellner, M. W. Aus- und Weiterbildung österreichischer Kindergartenpädagoginnen aus historischer und zukünftiger Perspektive [Text] / M. W. Kellner. – Graz, 2009. – 308 p.

7. Grigoroviță, M. Învățământul în Nordul Bucovinei (1775–1944) [Text] / M. Grigoroviță. – București, 1993. – 175 p.

8. Ungureanu, C. Învățământul primar din Bucovina (1774–1918) [Text] / C. Ungureanu. – Chișinău: Civitas, 2007. – 336 p.

9. Карбулицький, І. Розвій народного шкільництва на Буковині [Текст] / І. Карбулицький. – Вашківці, 1907. – 148 с.

10. Освітні установи [Текст]. – Крайова шкільна рада Буковини, м. Чернівці. – 1869–1918. – Форм. 211. – С. 56–58. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Guidebooks/Chernivci.pdf>

11. Kaindl, R. F. Zum 25. Jahrestage der k.k. Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt in Czernowitz [Text] / R. F. Kaindl // Bukowinaer Rundschau. – 1895.

12. Школа з підготовки вчителів (чоловіча) [Текст]. – Державний архів Чернівецької області. – 1869–1944. – Форм. 244. – С. 60–61. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Guidebooks/Chernivci.pdf>

13. Павлович, В. Звіт про діяльність «Православних русинів» на Буковині [Текст] / В. Павлович // Нова Буковина. – 1913. – № 13.

14. Маковей, О. Реформа учительського семінара в Чернівцях [Текст] / О. Маковей // Наша школа. – 1910. – Річ. 2. – С. 20–23.

References

1. Nagachevs'ka, Z. I. (1996). Praktyka pidgotovky vyhovateliv dlja ukrai'ns'kyh doshkil'nyh zakladiv Galychyny ta vykorystannja ii' pozytyvnyh elementiv u suchasnyh movah. Udoskonalennja profesijnoi' pidgotovky specialistiv doshkil'noho profilju. Kyiv, 136–141.
2. Penishkevych, D. I. (2002). Development of Ukrainian Schooling in Bukovyna (XVII – early XX centuries). Chernivtsi: Ruta, 520.
3. Oliynyk, M. I., Kvasetska, Ia. A. (2012). History of Pre-Schooling of Bukovyna. Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 76.
4. Kvasetska, Ia. A. (2015). Distant Form of Pre-School Teachers Professional Training in Western Ukrainian Lands as Part of Austrian-Hungarian Empire (last third of the XIX – early XX centuries). Pedagogy in Humanities System. Odesa, 28–31.
5. Baltrushat, K. (1986). To History of Kindergarten Teachers Education in Austria. Vienna, 79.
6. Kellner, M. (2009). Education and Building Qualifications of Austrian Pre-School Educational Institutions Teachers from Historical and Future Perspectives. Graz, 308.
7. Grigorovitsa, M. (1993). Primary Education in Northern Bukovyna (1775–1944). Bucharest, 175.
8. Ungurianu, K. (2007). Primary Education in Bukovyna (1774–1918). Tsivitas, 336.
9. Karbulitskyy, I. (1907). Development of People's Schooling in Bukovyna. Vashkivtsi, 148.
10. Osvitni ustanovy (1896–1918). Krajova shkil'na rada Bukovyny, m. Chernivci, 211, 56–58. Available at: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Guidebooks/Chernivci.pdf>
11. Keindl, R.F. (1895). To the 25-th Anniversary of Emperor and King Men's and Women's Teachers Seminars in Chernivtsi. Bukovynian Review.

12. Shkola z pidgotovky vchyteliv (cholovicha) (1896–1944). Derzhavnyj arhiv Chernivec'koi' oblasti, 244, 60–61. Available at: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Guidebooks/Chernivci.pdf>

13. Pavlovych, V. (1913). Report on “Orthodox Rusyns” Activity in Bukovyna. Nova Bukovyna, 13.

14. Makovey, O. (1910). Reform of Teachers Seminary in Chernivtsi. Nasha Shkola, 2, 20–23.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Отиц О. М.
Дата надходження рукопису 23.09.2015*

Квасецька Ярина Андріївна, асистент, кафедра педагогіки та психології дошкільної освіти, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського 2, м. Чернівці, Україна, 58012
E-mail: yarina_kvasetzka@mail.ru

УДК 378.147:78:378.22

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.51995

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ УРОКУ: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

© С. М. Проворова

У статті на основі аналізу наукових джерел, дослідно-експериментальної роботи у педагогічних університетах України окреслено особливості музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музики, з'ясовано деякі аспекти методичної підготовки студентів мистецьких, музично-педагогічних факультетів до проектування уроків музики у школі на засадах праксеологічного підходу. Доводиться: спроектовані студентами уроки музики засвідчують підвищення рівня методичної підготовленості

Ключові слова: майбутній учитель музики, методична підготовка, проектування, урок музики, праксеологічний підхід

On the basis of analysis of scientific sources, the experimental work in pedagogical universities of Ukraine there are outlined the features of music and pedagogical activity of the future music teacher. There are clarified some aspects of methodical training of art, music and pedagogical faculties students to design music lessons at school on the basis of praxeological approach. It is proved that music lessons designed by students certify growing level of students' methodical training

Keywords: future music teacher, methodical training, design, music lesson, praxeological approach

1. Вступ

Вирішення проблеми якості шкільної музичної освіти в цілому і якості уроку музики зокрема значною мірою залежить від розуміння вчителем музики потреби «олюднювати Людину» [1]. Окреслено ці потреби і в меті шкільного навчання з музики: виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, високих особистісних моральних якостей талантів, природних задатків, розумових та креативних здібностей, розвиток ключових, міжпредметних і предметних компетентностей, формування потреби у творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні [2]. Реалізацію мети забезпечує дотримання положень особистісно-орієнтованого підходу, сутність якого полягає в організації навчання музики з урахуванням індивідуальних потреб і потенційних можливостей школяра, розвиток його музичних здібностей, творчого потенціалу, глибокої поваги до його особистості, ставлення до нього як до свідомого і відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії.

2. Постановка проблеми

Важливим чинником результативності такого уроку, як показує аналіз шкільної програми, інтерв'ювань учителів музики, проведених у Сумському обласному інституті післядипломної педагогічної

освіти, Київському університеті імені Бориса Грінченка, є педагогічне проектування. Учителеві важливо вміти чітко визначати цілі музичного навчання і виховання, раціонально структурувати навчально-методичний матеріал конспекту заняття, планувати зміст і види діяльності учнів з урахуванням їх потреб та інтересів, передбачати результати навчально-виховної діяльності учнів тощо. У програмі «Мистецтво у 5–9 класах» [2] зазначається, що у 5–7 класах, важливими є різноманітні форми практичної музичної діяльності учнів, під час якої відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні; у 8–9 класах серед пріоритетних видів діяльності виділяють інтерпретацію художніх творів у культурологічному контексті, виконання індивідуальних і колективних проектів. Якість, успішність, продуктивність, результативність, ефективність уроку музики забезпечує праксеологічний підхід, що сприяє зміні предметно-центрованої системи освіти на особистісно-діяльну. Актуальність означених вище цілей музичного навчання і виховання школярів увиразнює необхідність удосконалювати як музично-педагогічну діяльність учителя музики у загальноосвітньому навчальному закладі, так і методичну підготовку майбутніх учителів музики у вищих педагогічних навчальних закладах.